

ZBORNİK REZİMEA
STRUČNO-NAUČNA KONFERENCIJA SA
MEĐUNARODNIM UČEŠĆEM

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE
VRNJAČKA BANJA, 08-11.FEBRUAR 2024.

DANI DEFEKTOLOGA SRBIJE VRNJAČKA BANJA, 08-11.FEBRUAR 2024.

Izdavač

Društvo defektologa Srbije, Kosovska 8/1, Beograd

Štampa

PM plus D.O.O., 22.oktobra 8a, Beograd

Tiraž

400

Za organizatora

Siniša Ranković, predsednik UO Društva defektologa Srbije

Doc.dr Luka Mijatović, dekan - FASPER

Organizatori

Društvo defektologa Srbije

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Organizacioni odbor

Maja Matović

Željka Trbović

Milka Glavonjić

Uroš Šotarević

Svetlana Pešić

Jasmina Poznanov Dejanov

Zoran Kovačić

Programski odbor

Prof.dr Andrea Benyovszky

Prof dr Ksenija Romstein

Prof.dr Fadilj Eminović

Prof.dr Biljana Milanović Dobrota:

Prof.dr Ksenija Stanimirov:

Prof.dr Tatjana Mentus:

Doc.dr Ivana Veselinović:

Doc dr. Marija Maljković

Doc dr Ivana Arsenić

Doc dr Mina Nikolić

Dr Dejan Stevanović

Generalni sekretar

mr Miodrag Nedeljković

Tehnički sekretar

Zoran Kovačić

Sekretar za finansije

Radomir Leković

Tehnički urednik

mr Miodrag Nedeljković

ISBN 978-86-84765-63-7

SPECIFIČNOST CRTANJA KOD DECE S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA VRTIČKOG UZRASTA*

Lucija Smiljanić¹, Aleksandra Đurić Zdravković², Dragana Nestorović Dvornjicki¹

¹PU „Savski venac“ – Vrtić „Venčić“, Beograd, ²Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

U razvojnom uzrastu, crtež je jedan od najboljih alata za objektivizaciju stepena zrelosti deteta u psihomotoričkoj, kognitivnoj i emocionalnoj oblasti, a istovremeno predstavlja važan komunikacioni instrument, kako u obrazovnom, tako i u terapijskom smislu. Sazrevanje ekspresivnosti crteža proporcionalno je sazrevanju kognitivnih i emocionalnih funkcija. Deca sa poremećajem iz spektra autizma (PSA) vrtićkog uzrasta imaju niži kvalitet somatosenzorne percepcije, funkcije šake i motoričkog planiranja, a utvrđeno je da su njihovi razvojni stadijumi crtanja usporeniji nego kod dece neurotipičnog razvoja iste starosti.

Cilj ovog istraživanja odnosi se na analiziranje razlike u crtežima pet dečaka sa PSA, imajući u vidu njihovu starost i vreme provedeno u okviru vrtićkog tretmana. U vreme procene dečaci su imali od četiri do sedam godina. Dijagnoza ove dece potvrđena je prema dijagnostičkim kriterijumima DSM-5.

Proces crtanja ocenjen je kroz polustrukturirano posmatranje u kome je od deteta traženo da spontano crta, koristeći markere i list papira. Tokom procesa crtanja razmatrani su sledeći parametri: stav deteta tokom aktivnosti (kako je ta aktivnost prihvaćena), kontakt očima tokom akcije (prisutan, diskontinuiran ili odsutan), upotreba boje (da li dete ima tendenciju da koristi samo jednu ili nekoliko), prihvatanje olovke/bojice/markera (funkcionalno, visoko u pesnicu ili između prstiju), prisustvo interakcije sa ispitivačem tokom aktivnosti, posmatranje da li se crtež koristi na relaciji način ili ne, trajanje crtanja i nivo pažnje, korišćenje prostora na papiru, forma i redosled elemenata koji čine crtež, linija, oblik, proporcije i brisanje. Uzimajući u obzir navedene parametre, pristupljeno je razumevanju različitih razvojnih koraka crteža, prema uzrastu, uvek imajući na umu individualnost deteta i kontekst. Ocenjivanje crteža predstavljeno je u okviru skale od pet tačaka: odbijanje crtanja ili izostanak produkcije; neuređeno, nasumično škrabanje (uzrast od 2 do 3,6 godina); kontrolisano škrabanje (uzrast od 2 do 3,6 godina); imenovano škrabanje, sa pripisivanjem značenja (starost od 2 do 3,6 godina); predšematski crtež (uzrast 3,7 do 6 godina) - namerni pokušaji da se predstavi stvarnost čak i ako različiti elementi nisu dobro organizovani na papiru i, naposljetku, šematski (uzrast oko 7 godina) - crtež ima odgovarajuću formu tako da predstavlja objekat stvarnosti i dobro je prepoznatljiv, a prostorno-vremenski parametri su postignuti.

U petočlanoj grupi dece jedan dečak odbija da crta, trojica dečaka su u fazama škrabanja, a samo jedan je u predšematskoj fazi. Dečaci koji su duže bili obuhvaćeni vrtićkim tretmanom pokazali su viši nivo crtanja u odnosu na dečake koji su svega nekoliko meseci proveli u vrtiću. U radu su dalje razmatrane specifičnosti pojedinačnih crteža ovih dečaka.

Ključne reči: crtanje, poremećaj iz spektra autizma, deca vrtićkog uzrasta

---

* Rad je nastao kao rezultat istraživanja na projektu (broj ugovora 451-03-47/2023-01/200096) koji podržava Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije.